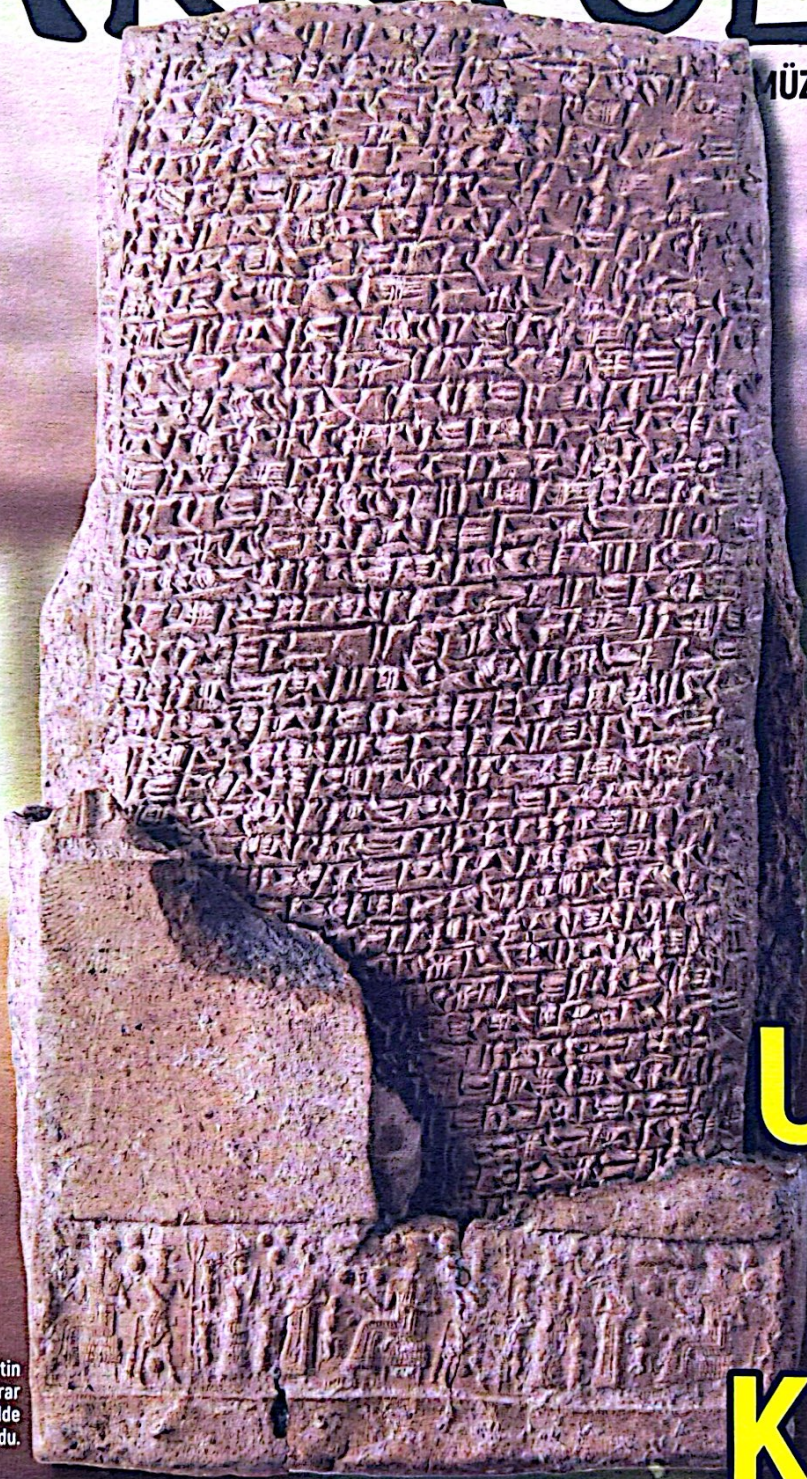

Milliyet

Sayı: 32 | Yıl: 3

ARKEOLOJİ

MÜZE / GEZİ

SÖZ UÇTU YAZI KALDI

Zarflı tablet, tabletin
kille kaplanıp tekrar
fırınlanmasıyla elde
ediliyordu.

Anadolu, Kaniş'te yer alan Asur Ticaret Kolonisi'ndeki tüccarların hesap/kitap tabletleri sayesinde yazıyla tanışarak tarihi çağlara girdi. Bugün Kültepe diye anılan Kaniş Karum, 4 bin yıl önce, bilinen dünyanın en büyük ticaret merkezlerinden biriydi. Detaylı Asur tabletleri sayesinde Kaniş'te hangi evde kim oturuyordu, kimin kime borcu vardı en ince ayrıntısına kadar biliniyor.

ISSN 2792-095X

emanet etmiş, bir nakliyeciyi anlaştırmış, birkaç köle kız satın almış. Ayrıca bir adamı, yünü kumaşların yerli üretimi için gerekli olan 15 kg "atkiya uygun yumuşak yün" satın almakla görevlendirmiş. Geriye aralarında Anadolu yünü dokumaları da bulunan yüklü bir miras bırakan Lamassutum, eşinin ölümünden sonra kendi parasını, bağlantılarını ve personelini kullanarak daha bağımsız hareket edebilen sadık, aktif ve aynı zamanda ticari açıdan yetenekli bir kadındır.

Miras paylaşımı

Elimizde Lamassutum'un geride bıraktıklarını ve bunların iki oğlu ve kızı arasında nasıl paylaşılacağını gösteren bir kayıt bulunmaktadır.

"Üç kap ve giysi iğnesi, ağırlıkları: 1 pound gümüş, mührüm altında; ayrıca pound 6 şekel gümüş, mührüm altında, Elamma'nın adakları; (çeşitli kişilere ödünç verilen gümüş miktarlarını kaydeden tabletler), beş köle ve beş kadın köle, bunlardan İantalka adlı bir kadın köle Assur-tab'ın kızı İlina'ya aittir. Bütün bunları Elamma'nın karısı Lamassutum bıraktı (ölümünde). Lamassutum'un temsilcileri İhtar-palil, Enna-Suen ve Masi-ili bunu tanınmış bir tüccara ve oğullarına emanet edecekler, onlar da (Asur) şehrine getirecekler ve kutsanmış kızım ve oğullarım kendileri için geçerli olan vasiyetnameye uygun olarak hareket edecekler."

Daha sonraki bir metin, annelerinin ölümünden yaklaşık on beş yıl sonra, Umme-İshara ve üç erkek kardeşi arasında paylaşım için yapılan yeni bir düzenlemeye aittir. Görünüşe göre babalarının mal varlığının bir kısmı o zamana kadar ortak mülkiyet olarak kaldığı için bu gerekli olmuş. Bunlar arasında Umme-İshara ile kardeşi Ennam-Assur'un gümüş alacağındaki payları karşılığında aldıkları Asur'daki büyük bir ev arsası da bulunuyor.

Umme-İshara ve Ennam-Assur ile Pilah-İhtar ve Şu-Belum aşağıdaki anlaşmaya vardılar:

"12 pound gümüşle ilgili olarak Pilah-İhtar ve Şu-Belum, Umme-İshara ve Ennam-Assur lehine iddialarından vazgeçtiler. Beş kişilik komitenin kendilerine verdiği 108 metrekarelik bir ev arsasını, Umme-İshara ve Ennam-Assur, babaları Elamma'nın yatırımcılarından alacaklarını tahsil ettiklerinde, kendi arsaları olarak alacaklar."

Sonraki yıllara dair kanıtlar sınırlıdır, yaklaşık M.Ö. 1850'den sonrasında tarihlenen hiçbir metin yoktur.

TABLETLERİN IŞIĞINDA KÜLTEPE'DE HUKUK

Dr. Av. Muhammed Hardağ

Anadolu'da çeşitli yerlerde yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan buluntuların en önemlileri ve güvenilir olanlarının yazılı belgeler olduğunu söyleyebiliriz. Kültepe'deki kazılarda bulunan M.Ö. 2000 yıllara ait kil tabletler de bu buluntulardan.

Bu tabletler, eski Anadolu medeniyetlerinin ekonomik ve sosyal yaşantılarına dair eşsiz bilgiler içerir. Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde yerel yönetimlere ya da Asurlulara ait kanun ya da yönetmelik gibi herhangi bir hukuki belge bulunmuyor. Ancak tabletlerde geçen bazı ifadelerle dayanarak, bir kanun metninin varlığından söz etmek mümkün. Tabletlerden hareketle dönemin borçlar ve aile hukuku hakkında bilgi sahibi oluyoruz.

Kültepe belgelerinde aile hukukuna değinen vesikalar az olduğu gibi, ifadeler de kalıplaşmış ve monotonudur. Evlilik ve boşanma hakkında eşlerin tamamıyla eşit haklara sahip oldukları, ayrılma halinde var olan ve kazanılan malları eşit taksim edecekleri bilgileri yer almaktadır. Ayrıca bu dönemde Anadolu'da tek eşliliğin var olduğu anlaşıyor. Kültepe tabletleri arasında çok az sayıda vasiyetname bulunmasını ise gelenek hukukunun miras intikalini yeterince düzenlediği için sadece özel durumlarda vasiyetname düzenlendiği değerlendiriliyor. Vasiyetnamelerde eş ve evlenmemiş kızların diğer mirasçılar

ve erkek kardeşlere oranla daha fazla pay aldıkları görülüyor. Baba evinden çeyiz alan yani evlenmiş kızların baba mirasından pay almadıkları da anlaşıyor. Kadının toplumdaki yeri incelendiğinde ekonomik işlerde aktif roller üstlendiğine ve bazı durumlarda kendi mülklerini yönettiklerine dair kanıtlar da bulunuyor.

Ekonomik ilişkiler

Tabletler, çeşitli borç ilişkilerini ve sözleşme türlerini detaylı bir şekilde kaydetmiş. Kültepe kazılarında ele geçirilen tabletlerde borç sözleşmeleri, hizmet ücretinin ödenmesi, ticari alacaklar, faizler, teminatların varlığı, kefil belirlendiği görülüyor. Borçların vadesi, ödeme koşulları ve gecikme durumunda uygulanan cezalar, bu dönemin hukuki düzenlemelerini yansıtıyor. Tarihleme usullerinde kısa vadede borçlar için sadece hafta adı belirtilirken, uzun vadede borçlar için yıl ismi kullanılmıştır. Belgelerde borcun ödeneceği süre çoğunlukla hafta sayısı ile ifade edilmiştir. Kimi zaman da tanrılar adına düzenlenen bayramlar borcun ödeneceği tarih olarak kaydedilmiştir. Bazı ziraî tabirler de borcun vadesini belirtmek üzere kullanılmıştır.

Bu tabletler, o dönemde yaşamış insanların günlük yaşamlarını, ilişkilerini ve toplumsal normlarını anlamak için paha biçilmez bir kaynaktır. ■